

Filosofie podle Schellinga / Subjekt

Schelling (6648, s. 103; 1796-7) uvádí jako jeden z argumentů, proč nelze „jen tak bezprostředně“ odpovědět na otázku, co to je filosofie, že není „tak snadné dohodnout se o určitém pojmu filosofie“; kdyby to bylo možné (či snadné), „postačilo by jen rozebrat tento pojem, abychom měli v ruce všeobecně platnou filosofii“. To je nesporná chyba, založená na předsudku, že v pojmu je v zavínuté podobě zahrnuto vše, nač je aplikovatelný a co lze z pojmu jakoby rozvinout. Navzdory neplatnosti tohoto argumentu postihuje však Schelling něco podstatného v tom, co říká dále: „filosofie nepatří našemu duchu bez jeho spoluúčasti, původně a od přírody“. Opět tam zůstávají chyby; samozřejmě nepatří našemu duchu nic „od přírody“, neboť sám (náš) duch není „od přírody“, nýbrž spíše „od ducha“ či lépe „z ducha“. Samostatně by bylo zapotřebí prozkoumat, co by v dané souvislosti znamenalo ono slůvko „původně“, jde-li vskutku o „našeho ducha“. Pravým směrem se však Schelling vydává, když zdůrazňuje, že filosofie není našemu „duchu“ prostě „dána“, nýbrž že se k ní dostává svou spoluúčastí, tedy svou aktivitou. Významné je i ono slovo „spoluúčast“, protože dovoluje další interpretaci. Především tu je už po staletí filosofie před námi, a my můžeme a dokonce musíme filosofovat, tj. být filosoficky aktivní jen tak, že nějakým způsobem navazujeme na filosofickou tradici i na současnou filosofickou situaci, a to jak pozitivně, tak kriticky a třeba negativně. (Také v myšlení a zejména ve filosofii platí něco podobného jako v biologické evoluci, totiž že myšlenky se „rodí“ jen z jiných, starších myšlenek; rozdíl tu je ovšem v tom, že biologický vývoj nutně předpokládá genetickou kontinuitu generací organismů téhož druhu, zatímco „vývoj“ i „mutace“ ve sféře myšlení jsou schopny překonávat i dosti dlouhé cézury. Naproti tomu společná je oběma typům „vývoje“ naprostá nezbytnost aktivní spolupráce na tomto vývoji: vývoj se neděje bez ustavičného přispívání a nápomoci ze strany něčeho, co není produktem tohoto vývoje. A tato nápomoc a spolupráce, tato spolupracující tvořivost, bez jejíž účasti ani biologický, ani myšlenkový „vývoj“ není možný ani myslitelný, je umožněna zvláštní skutečností, která zatím nebyla dostatečně myšlenkově uchopena, ba ani dost důkladně analyzována, totiž skutečností tzv. subjektů. To slovo samo ukazuje, jak těžko jsme se myšlenkově dostávali k chápání „subjektu“, neboť stále nemáme slovo, které by této skutečnosti vskutku odpovídalo, a musíme se spokojovat přeznačováním a obrovskými významovými posuny a přesuny, jež navěšujeme na slovo staré, jež původně (a to nejen v latině, ale už v řečtině) označovalo skutečnost zcela jinou, v mnohém protichůdnou, opačnou, než kam poukazuje význam dnešní (který vtiskli a přímo vnutili do myšlení posledních staletí zejména němečtí tzv. idealističtí, přesněji však romantičtí filosofové.

(Písek, 020722-1.)